

VERKTYGSBACK MOT HATRETORIK

**Praktiska råd för människor
som utsätts för nättrakasseri**

pen
FINLAND

Verktysback mot hatretorik

Förläggare PEN International Writers for Peace Committee

Författare Severi Hämäri, Johanna Vehkoo, Joy Hyvärinen,
Reeta Pöyhtäri, Shashank Mane, Auli Leskinen,
Pirita Näkkäläjärvi

Chefredaktör Johanna Vehkoo

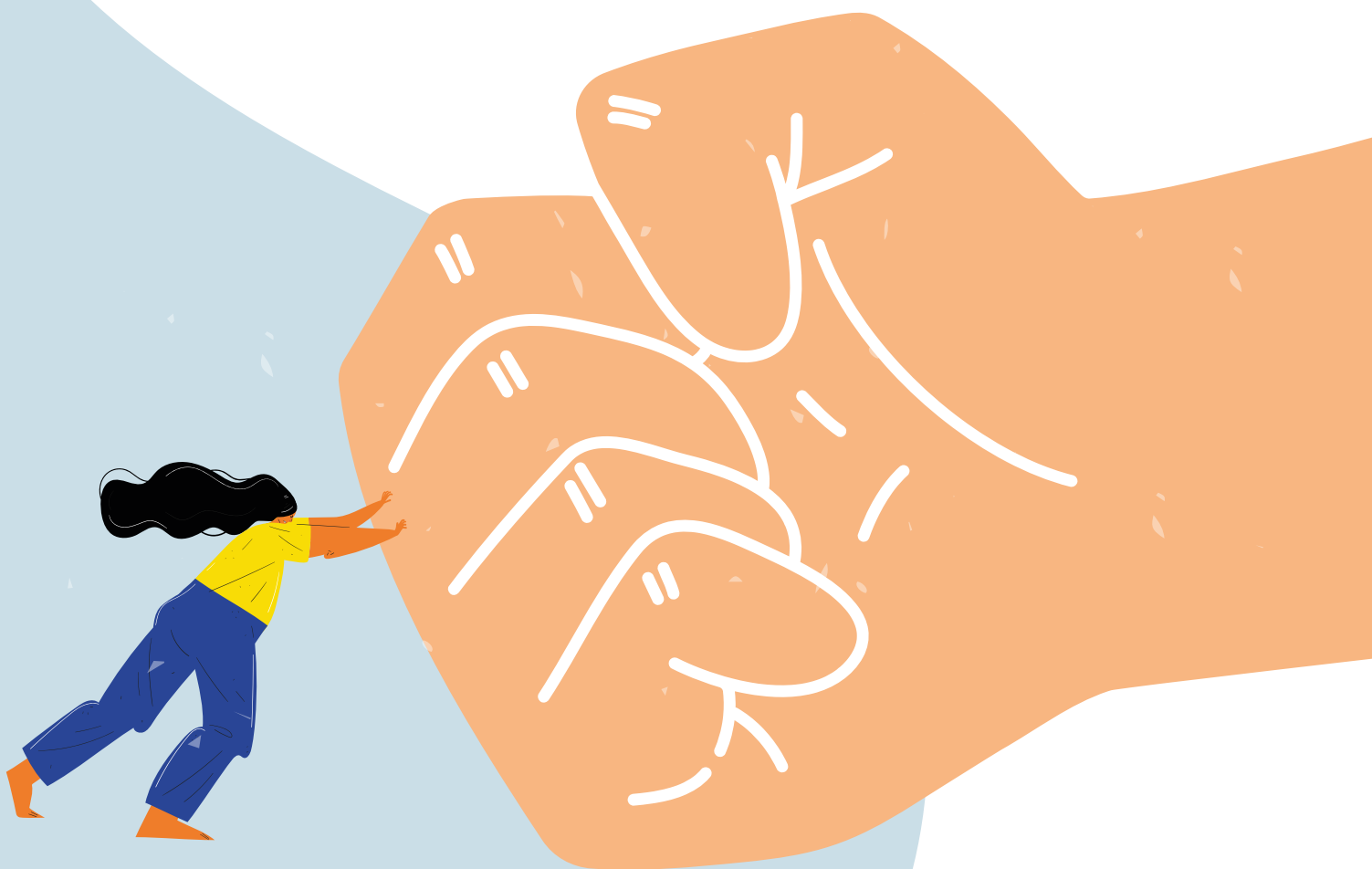
Projektledare Veera Tyhtilä

Grafiker Saana Heittola

Projektet har understötts av finska utrikesministeriet samt undervisnings- och kulturministeriet i Finland

Innehållsförteckning

Vissa definitioner som hör till hatretorik och nättrakasseri	4
Verktysback mot hatretorik	6
Vad du ska göra om du utsätts för	6
Vad du ska göra om din vän eller kollega utsätts för	8
Hur du känner igen trollens och trakasserarnas strategier	10
Tips som berör säkerhet och privatliv	11
Sköt om dig själv	12
Hatretorik och lagstiftning	14
Hatretorik i Indien: En överblick	16
Hatretorik i Sydamerika: En överblick	19
Hatretorik i Europa: En överblick	22
Hatretorik och ursprungsbefolkningen samerna	24

VISSA DEFINITIONER SOM HÖR TILL HATRETORIK OCH NÄTTRAKASSERI

Severi Hämäri

Severi Hämäri är ordförande vid Kriittinen Korkeakoulu

Definitionen av åsikts- och yttrandefriheten går att hitta i artikel 19 i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. Här syftar ord som "yttrande" och "tal" på vilken uttrycksform som helst som förmedlar en åsikt, idé eller tanke till en annan person eller grupp. Det är alltså inte bundet till verbal kommunikation, även bild- eller ljudupptagningar berörs av artikeln i fråga. Med det sagt skyddas inte alla utsagor av yttrandefriheten. Till exempel kan det hända att yttranden som tydligt utgör ett brott mot andras mänskliga rättigheter eller med största sannolikhet kan innebära ett hot, eller leda till brott mot dessa rättigheter, inte omfattas av yttrandefriheten. Dessutom kan yttranden anses vara skadliga trots att de omfattas av denna.

Hatretorik

Det finns ingen internationell konvention som definierar hatretorik. Hat innebär en stark, osocial, negativ och destruktiv aggressiv känsla som riktas mot en annan individ (som oftast tillhör en annan grupp), eller en grupp av dylika individer. Ordet används också för att beskriva

den hatiska stämning som råder mellan två individer eller grupper. Hat är långt ifrån entydigt. Det förknippas oftast med avsky, grymhet eller till och med mordisk aggression. Som jämförelse kan nämnas till exempel ilska som är en konstruktiv, social om än aggressiv känsla som uppstår då en person upplever sig ha blivit orättvist behandlad eller upplevt ett övertramp och vill rätta till situationen.

Förenklat sagt är alltså hatretorik uttalanden som matar eller uppmuntrar till hat.

Det är inte alltid tydligt när kommunikation som genomsyras av aggression övergår i hatretorik. Till exempel är inte allmänt argsinta uttalanden synonyma med hatretorik. Dessutom bör aggression ha en plats inom konsten och politiken, särskilt då det kan vara motiverat i samband med en konstnärlig bearbetning av ilska som tematik eller i mötet med farliga makthavare.

Med det sagt bör man åtminstone klassa uttalanden som med största sannolikhet förorsakar avsevärd skada för en person eller grupp som hatretorik. Särskilt ifall dessa individer eller grupper inte kan

försvara sina rättigheter mot ovannämnda angrepp, eller avstyra hatretorikens konsekvenser (utan hjälp från utomstående). Till exempel har Europeiska unionen olagligförklarat sådana uttalanden som uppmuntrar till hat eller våld mot etniska, kulturella eller religiösa grupper.

Det lönar sig ändå att komma ihåg att all hatretorik inte motiveras av hat, utan det kan vara fråga om ren och skär egennytta. Man kan till exempel vilja tysta ner andra i hopp om ekonomisk vinning eller förstärka sin politiska ställning på bekostnad av andra mänskors rättigheter.

Våld och trakasserier på nätet – exempel

Våld innebär ett försök att kontrollera en annan persons agerande eller tankar med hjälp av fysisk och/eller emotionell smärta eller hot om smärta. I takt med att allt fler använder sig av internet för att ta del av och sprida information, har det blivit nödvändigt att undersöka olika former av våldsamt kommunikation. "Verbalt våld" är ett paraplybegrepp som innefattar alla uttalanden med syfte att kontrollera en annan person med hjälp av emotionell smärta.

Hatretorik är en form av verbalt våld, men även trakasserier eller mobbning (till exempel öknamn, nedlåtande kommentarer, elakartade rykten och diskriminering) utgör verbalt våld. Nättrakasserier innebär att trakassera eller mobba en annan person via internet (hit hör även bland annat sociala medier). Man känner till fall där nättrakassering lett till fysiska sammandrabbningar och självmord.

Att utpeka någon som mål för påhopp (på finska maalittaminen) innebär ett försök att hetsa andra till att delta i nättrakasserier. Det kan resultera i att den utpekade upplever sitt liv (online) som odrägligt,

Förenklat sagt är alltså hatretorik uttalanden som matar eller uppmuntrar till hat.

särskilt i fall där det är fråga om återkommande angrepp från hundra- eller varför inte tusentals olika användarnamn.

Att sprida rykten på nätet med syfte att såra är en del av ett större desinformationsproblem där man med onda avsikter sprider falska påståenden. I vissa fall kan den rådande ärekränkingslagstiftningen erbjuda skydd mot lögnaktiga rykten, men det förutsätter att man hittat den skyldige samt har möjlighet att påbörja en rättsprocess. Som värst är propaganda- och desinformationskampanjer systematiska försök att ändra den allmänna opinionen med hjälp av lögner. Dessa kampanjer kan användas mot individer eller grupperingar med syfte att uppnå ekonomisk eller politisk vinning.

Med det sagt kan dessa skadliga uttalande inte olagligförklaras, må så vara att de utgör ett hot mot våra juridiska rättigheter (bland annat yttrandefriheten). Kampen mot nättrakassering kan till exempel utnyttjas av stater som ett svepskäl för att begränsa eller till och med förbjuda medborgarnas yttrandefrihet. Vi behöver andra redskap för att motverka det onda utan att för den skull offra allt det goda vår växande kommunikationsförmåga fört med sig. ●

VERKTYGSBACK MOT HATRETORIK

– Praktiska råd för den som utsätts för nättrakassering

Johanna Vehkoo

*Johanna Vehkoo är författare och journalist som specialiserat sig på
nätbaserad desinformation och trakassering*

Vad du ska göra om du utsätts

- ✓ Kom ihåg att det du upplevt är en form av våld. Låt bli att läsa kommentarer eller meddelanden om du inte uttryckligen måste. De våldsamma tankarna som riktats mot dig kan vara skadliga.
- ✓ Ändra mobilens inställningar, stäng av notiser. Om din telefon vibrerar varje gång någon skickar ett hotande meddelande eller gör dig till åtlöje på sociala medier reagerar du på det, vare sig du vill det eller inte. Det är bättre att själv få välja stunden då man möter påhoppet än att låta dem störa en under dagens lopp. På så vis kan du upprätthålla känslan av kontroll.
- ✓ Spara alla meddelande som skickats från ett trollkonto före du blockerar det, de kan bli aktuella som bevismaterial.
- ✓ Skärmdumpar är snabba och enkla att utföra men det lönar sig att spara så mycket metadata som möjligt. Ta vara på e-post, hela websidor eller -portaler, bildfiler och så vidare. Dokumentera vad som händer och var (namnet på webbplatsen, URL-adresser).
- ✓ Om trakasserierna sker i samband med ditt arbete ska du berätta om det för din arbetsgivare. Hen är skyldig att beskydda dig och erbjuda stöd om du trakasseras på grund av din arbetsuppgift.
- ✓ Gör en bedömning: vilken är hotbilden i ditt fall? Det kan hända att vissa råd i den här broschyren inte är relevanta med tanke på situationen du befinner dig i. Du måste avgöra hur allvarligt hotet är och agera därefter. Det kan löna sig att söka hjälp av andra: kanske en erfaren kollega eller en säkerhetsexpert.

Om trakasserierna sker i samband med ditt arbete, berätta om det för arbetsgivaren.

- ✓ Finns det en reell risk för fysiskt våld? I sådana fall kan du behöva ta hjälp av myndigheterna. Det kan vara bra att fråga en vän om du får övernatta hos en hen en tid.
- ✓ Om möjligt be en pålitlig person, en kollega eller en vän, att gå igenom det aggressiva innehållet. Din vän kan även dokumentera och spara hot eller kränkningar som, vid behov, kan användas som bevismaterial i ett brottsfall.
- ✓ Bekanta dig med den rådande lagstiftningen som berör hatretorik. Kan polisen vara till hjälp? Finns det en möjlighet att dra gärningspersonen inför rätta? Om du är anställd och utsätts för nättrakasserier på grund av ditt yrke, be din arbetsgivare om hjälp. Till exempel journalister har tillgång till yrkesförbund och ideella organisationer som kan bistå med hjälp i juridiska sammanhang.
- ✓ Vem trakasserar dig? Är de anonyma eller går de under eget namn? Tillhör de en politisk gruppering eller ett parti? Nättroll och mobbare samarbetar ofta. Konton kan följa varandra eller ha andra kopplingar. Du kan försöka leta bland likartade meddelanden, har de olika avsändare? Är meddelandet kopierat? Är det sannolikt att samma person skapat olika konton för att trakassera dig? Du kanske lyckas få plattformen/social nätverkstjänsten i fråga att radera de falska kontona.

Vad du ska göra om din vän eller kollega utsätts

- ✓ Det är vanligt att offret känner sig ensam i situationen. Du kan hjälpa på ett antal olika sätt.
- ✓ För det första är det viktigt att uppmärksamma att om vi alla höjde rösten mot nättrakasserier skulle vi överrösta gärningspersonerna. Många vågar inte försvara sina vänner och kolleger av rädsla för att själv utsättas för nättrakasserier. Det har ändå visat sig att trakasserarna allt som oftast består av en liten grupp individer. De kan inte angripa alla som ställer sig på offrets sida. Oftast försvinner nätrollen så fort folk visar sitt offentliga stöd för den som blivit utpekad.
- ✓ Visa ditt stöd offentligt om möjligt. Du kan göra det med en uppmuntande och tacksam kommentar på offrets tidslinje till exempel. Du kan också stöda den som blivit utpekad mer privat med ett meddelande. Hör av dig och fråga om din vän eller kollega vill ta en kaffe.
- ✓ Fråga om du kan hjälpa till med att dokumentera de störande och hatiska meddelandena. Du kan erbjuda att övervaka din väns konton på sociala medier ett par dagar. Du kan hjälpa med att samla bevis för en brottsanmälan.

- ✓ Du kan anmäla kommentarer som sårande till sociala nätverkstjänster om du misstänker att de strider mot plattformens regelverk eller forumets normer. Dokumentera och spara kommentarerna i fråga före du anmäler dem ifall att de skulle behövas i samband med polisens undersökningar.
- ✓ Säg inte att din vän ska låta bli att använda sociala medier eller nätet överlag. Nätet är ett offentligt utrymme där alla ska få vistas, det är oskäligt att tvinga den utsatta för trakasserierna att lämna det. Beroende på omständigheter kan det till och med vara omöjligt då många människors arbete och socialliv är beroende av internet.
- ✓ Förminska inte din väns upplevelser med hänvisningar till att mobbningen endast sker online och därmed inte borde betyda så

Oftast försvinner nätrollen så fort folk visar sitt offentliga stöd för den som blivit utpekad.

mycket. Nättrakasserier och verbalt våld kan få allvariga följder. De kan skada offrets rykte, leda till minskade arbetsmöjligheter och psykiska men, samt utmynna i hot om fysiskt våld.

Hur du känner igen trollen och trakasserarnas strategier

- ✓ Smutskastning. Att sprida rykten eller falsk information om målet med syfte att skada någons anseende. Det kan till och med vara fråga om korrekt information som används i skadligt syfte.
- ✓ Doxing. Att leta reda på och sprida känslig information om någon (adress, telefonnummer, födelsedatum, personbeteckning, familjemedlemmars namn och så vidare). Informationen kan sedan användas för att trakassera den utpekade både on- och offline. Doxing används även för att avslöja LBTIQ+ -personer, vilket i sin tur utsätter dem för attacker på nätet. I länder där man har en föråldrad lagstiftning som inte respekterar mänskliga rättigheter kan det i värsta fall leda till åtal. Doxing innebär alltså att sprida fakta med ont uppsåt (doxing är en form av malinformation – ett engelskt paraplybegrepp som till skillnad från svenskans desinformation syftar till försök att överföra korrekt information för att åsamka skada).
- ✓ Upprepade klagomål. Troll kan också utnyttja sig av officiella kanaler för att trakassera. Förföljelsen kan innebära anmälningar, registrerade klagomål eller att trollet vänder sig direkt till din arbetsgivare. Särskilt journalister utsätts för dylika former av trakasserier, men de är inte ovanligt att stöta på dem i andra sammanhang. Tyvärr har institutionerna trollen använder sig av oftast svårt att identifiera dessa anmälningar som led i en medveten strategi.
- ✓ Trollsamtal. Ibland kan mobbare och troll höra av sig per telefon i ett försök att få dig att bli arg, rädd eller känna ångest. Målet med samtalet är att locka fram en känsloreaktion i hopp om att banda in det och publicera det på nätet. Av den orsaken lönar det sig för dig, om du misstänker att det fråga om ett trollsamtal, att snabbt avsluta samtalet så hövligt som möjligt.
- ✓ Videoupptagning och strömning. Mobbare kan utnyttja offentliga situationer, där du till exempel gör ett framträdande, för att filma dig med sina mobiler. Videon kanske rent av strömmas direkt till nätet. I såna situationer lönar det sig att be arrangörerna om hjälp eller helt enkelt gå därifrån. Utöver det är det svårt att hindra trollet om det är en öppen och offentlig happening.
- ✓ Hundvissla. Avser ett kodat språk. Trakasseraren kan använda sig av ordval eller antydningar för att mobilisera stöd för att sedan angripa någon. För en utomstående verkar språkbruket normalt, men invigda (till exempel anhängare av samma politiska ideologi) förstår den verkliga betydelsen bakom talarens utsagor.
- ✓ Vilseledande bilder. Målet mobbas, retas eller görs till åtlöje med hjälp av bilder. Även hämdporr och deep-fakes (AI-manipulerat bildmaterial) faller under den här kategorin.

Tips angående privatliv och säkerhet

- ✓ Skaffa ett hemligt telefonnummer och se till att din hemadress inte är offentlig information. Trakasseraren kan även leta reda på information om dina familjemedlemmar, vänner, hobbyer, namnet på eventuella husdjur och så vidare. Googla dig själv, ta reda på ifall det finns icke-önskvärd personlig information om dig på nätet och radera det om möjligt.
- ✓ Se till att dina nätvanor och överföringar på nätet är så säkra som möjligt. Använd ett VPN om du kan. VPN är en applikation som skapar en krypterad tunnel för din data. Den osynliggör din egentliga position och förser dig istället med en virtuell position. Tyvärr är VPN-program ofta avgiftsbelagda.
- ✓ Ett gratis alternativ är att skaffa en Tor-webbläsare som skyddar ditt privatliv och ser till att dataöverföringen anonymiseras.
- ✓ Säkerhetsexperten rekommenderar Signal-applikationen för den som vill ha krypterad kommunikation.
- ✓ Använd aldrig samma lösenord för olika konton eller tjänster på nätet. Spara dina lösenord på en så kallad password manager-applikation (en applikation där du kan spara dina lösenord på ett säkert sätt) som är lämpad för din telefon, surfplatta eller dator. Dessa applikationer och tjänster kan även skapa lösenord åt dig. Använd alltid två-stegs verifiering om möjligt (åtminstone på sociala medier och för din e-post). Använd alltid krypterade lösenord.
- ✓ Gå igenom dina konton och sekretessinställningarna på dina konton på sociala medier för att se vem som kan se ditt innehåll. Begränsa tillgången till dessa konton, se till att endast de applikationer du är bekväm med får använda din information.
- ✓ Kom ihåg att göra den här typens "vårstädning" till en vana. Gå igenom dina maskiner, granska inställningarna på dina sociala nättjänster och radera applikationer du inte längre använder. Ändra alla lösenord.
- ✓ Det kan bli aktuellt att föra en diskussion om information som berör dig med dina familjemedlemmar och andra närstående. Be dem att låta bli att dela bilder eller annars berätta var du befinner dig i världen, eller att enbart göra detta i begränsade, välskyddade sammanhang.

Sköt om dig själv

- ✓ Nättrakasserier kan i värsta fall få långvariga och allvarliga följder för hälsan. Stressen kan bli kronisk och leda till posttraumatiskt stressyndrom (PTSD). Offer för nättrakasserier kan drabbas av bland annat sömnstörningar, utmattning och ångest.
- ✓ När du utsatts för nätbaserat våld är det mycket viktigt att du sköter om din fysiska och mentala hälsa. Diskutera dina upplevelser med en psykolog eller psykiater om möjligt. Att diskutera saken med andra som överlevt nättrakasserier har också visat sig vara ett effektivt sätt att komma vidare.
- ✓ Det kan vara bra att dra sig tillbaka från nättjänsterna där trakasserier pågår. Allt som oftast upphör angreppen om ett par dagar.
- ✓ Titta inte på din telefon före du lägger dig.
- ✓ Res bort, resan behöver inte vara lång. Lite fysiskt avstånd och nya intryck kan underlätta situationen.
- ✓ Kom ihåg att vem som helst kan utsättas för nättrakasserier. Det är inte ditt fel. Trots att angreppen kan kännas personliga är de inte riktade mot dig som person. Trollen och näthatarna upplever dig som en representant för något de avskyr.

När du utsatts för nätbaserat våld är det mycket viktigt att du sköter om din fysiska och mentala hälsa.

**Kom ihåg att vem
som helst kan utsättas
för nättråkasserier.
Det är inte ditt fel.**

HATRETORIK OCH LAGSTIFTNINGEN

Joy Hyvärinen

Joy Hyvärinen är expert på politik som berör yttrandefriheten

Trots att man berör hatretorik och teman som tangerar ämnet i en del internationella människorättsöverskommelser finns det finns ingen enad, världsomfattande definition på vad som menas med hatretorik. Lagstiftningen som berör hatretorik skiljer sig mycket från land till land.

Det i sig förutsätter att man är försiktig när man talar om hatretorik och lagstiftning, för att på så vis minimera risken för missförstånd. Hurdan hatretorik är det fråga om: är diskrimineringen rasistiskt motiverad eller är det fråga om könsdiskriminering, eller kanske rent av krigspropaganda? Vad vill man uppnå med lagstiftningen och vilken definition används?

Lagstiftning utgör ett viktigt redskap då man vill trygga yttrandefriheten och andra mänskliga rättigheter från hatretorik. Med det sagt måste man beakta vilka möjligheter det finns att missbruka de lagar som berör hatiska uttalanden. Många stater utnyttjar lagstiftning som berör hatretorik för att tysta sina opponenter och begränsa yttrandefriheten.

Risken för ovannämnda lagmissbruk, samt oförmågan hos många stater att effektivt hantera hatretorik, innebär en utmaning för lagstiftningen.

Det är av yttersta vikt att den lagstiftning som ska motverka hatretorik är så tydlig som möjligt samt att den överensstämmer med internationella kriterier för mänskliga rättigheter. Det internationella juridiska samfundet godkänner uttalanden som kan vara såväl sårande som chockerande, men det finns restriktioner. Med det sagt ska alla begränsningar av yttrandefriheten, och hit hör även begränsningar av hatretorik, uppfylla strikta krav i enlighet med internationella mänskliga rättighetsnormer. De bör vara nödvändiga och proportionella, ha ett berättigat syfte samt återfinnas i lagstiftningen.

Hatretoriken på nätet är problematisk. Den kan sprida som en löpeld och åsamka stora skador på ett stort område. Här hamnar stater oftast i skymundan för stora nätbaserade aktörer som Facebook, Tiktok och Google. Med sina användarvillkor kan dessa multinationella företag långt bestämma hur yttrandefriheten ter

sig på nätet. Med det sagt håller flera stater på att utveckla nya lagar med syfte att reglera nätanvändning.

Det är enklare sagt än gjort då man ser till den ofantliga mängd innehåll som användare delar med sig på nätet, samt de sociala nättjänsternas karaktär. Även nättjänsternas sätt att moderera det innehåll användare delar med sig av, nättjänsternas oförmåga att följa sina egna regler beträffande hatretorik, samt bristen på transparens i frågor som berör hur man går till väga för att radera och godkänna innehåll, skapar problem.

Nättjänsterna använder sig av automatiserade system (algoritmer) för att moderera innehåll på nätet men systemen i fråga gör ofta fel. Mänskliga moderatorer har en mycket mindre roll. Automatiserade modereringsprogram känner ofta inte igen hatretorik, alternativt raderar oskyldigt innehåll. Nättjänsterna har naturligtvis sina regelverk men de är oftast otydliga, mycket svåra att förverkliga i praktiken eller så förverkligas de på

ett inkonsekvent sätt. Det kan vara svårt eller rent utsagt omöjligt för en användare att rätta till en miss som gjorts av en moderator.

Det här innebär att en hafsigt planerad lagstiftning mot hatretorik kan resultera i att allt för mycket av användarnas innehåll raderas. För att undvika eventuella rättsliga påföljder, till exempel böter, kan nättjänsterna bli alltför försiktiga och radera allt innehåll som uppfattas som suspekt. Det här kan i sin tur leda till att yttrandefriheten på nätet begränsas avsevärt.

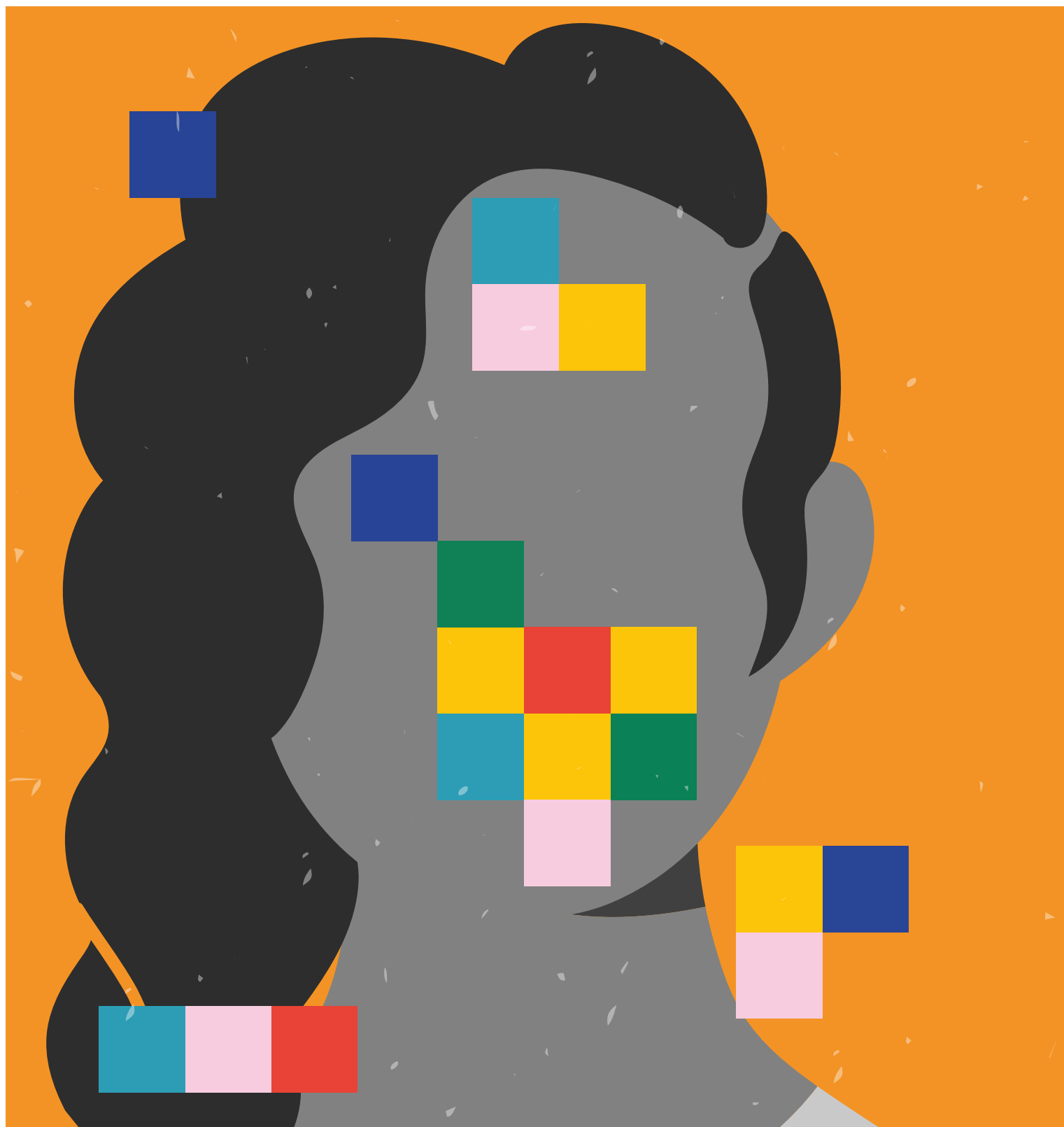
En ny och bättre lagstiftning är kan vara ett sätt att motverka hatretorik. Ibland kan det ändå vara viktigare att använda sig av en den rådande lagstiftningen på ett effektivare sätt. Det här kan visa sig vara en större utmaning än att stifta nya lagar då detta antagligen skulle förutsätta mer finansiering och vidareutbildning inom till exempel polisväsendet och åklagarämbetet. •

HATRETORIK I INDIEN: EN ÖVERBLICK

Shashank Mane

Shashank Mane är en författare och poet av indisk härkomst som är bosatt i Finland

Egenskaper som Indien tidigare hyllats för hotas nu mer än någonsin.

Indien, en nation med hundratals språk, flera religioner och över en miljard människor. Ett land som länge hyllats som världens största demokrati. Frågan är om Indien skulle kunna beskrivas som en fungerande, fri demokratisk stat med tanke på de stora förändringar som skett under de senaste åren. Egenskaper som Indien tidigare hyllats för hotas nämligen nu mer än någonsin. Hatretorik och religiöst- samt kastmotiverat våld har haft en anmärkningsvärd roll i landets historia.

Den indiska digitala marknaden är en av världens mest snabbväxande, enbart Kina och USA lyckas toppa Indiens 300 miljoner internet-användare. Man kan tydligt se landets förkärlek för sociala medier på nättjänster som Facebook, Youtube och Twitter, samt på den otroliga mängd Whatsapp-meddelanden som skickas. I samband med att ny media vuxit och fått skjuts av ett flertal utvecklings-, styrelse-, fritids- och politiska linjedragningar, har allmänheten fått upp ögonen för det allt oftare förekommande skymfande språkbruk och kränkande beteende som förekommer på sociala medier.

I början av 2020 skickade indiska polismyndigheter sammanlagt 35 560 förfrågningar till Facebook, av dessa ledde nästan 50% till åtgärder av företaget. Facebook uppskattar att frekvensen av hatiska yttranden på nättjänsten var 0,10–0,11 procent, det vill säga 10–11 möten med hatretorik per 10 000 besök.

Hatretoriken i Indien riktar sig inte enbart mot särskilda minoriteter utan även mot kvinnor och utsatta grupper. I sviterna av Indiska folkpartiets (BJP) långsamma övertagande av makten, och det faktum att Narendra Modi valdes till premiärminister 2014, har Indien utvecklats till ett slagfält mot yttrandefriheten. Man har sett en ökning av våldet mot minoritetsgrupper. Journalistiken i landet är hårt pressad. Journalister trakasseras mer än någonsin – även lynchningar och mord förekommer.

Under Covid-pandemin har hatretoriken mot muslimer vuxit på ett flertal nättjänster, till exempel Facebook, Twitter och Whatsapp. Majoriteten av innehållet som riktas mot muslimer är taget ur sin kontext, eller så har existerande material

Under Covid-pandemin har hatretoriken mot muslimer vuxit på ett flertal nättjänster.

förvrängts för att fungera som propaganda. Detta enligt rapporten *The Contagion of Hate in India* av journalisten Laxmi Murthy. Murthy konstaterar att nättjänsterna i fråga knappt gjort något för att tygla den snabba spridningen av desinformation och hatretorik som riktas mot muslimer och andra religiösa minoriteter. Den ökade anti-muslimska hatretoriken har lett till aggression, mordbränder och våldsdåd runt om i landet.

Samma hatretorik har även beskrivit muslimerna som covid-spridare. Särskilt indiska medier har haft en betydande roll i spridningen av fake news om muslimer. De har även fungerat som anti-muslimska opinionsbildare utan att deras agerande fått några som helst konsekvenser – varken staten eller de regleringsorgan som har professionell media som sitt ansvarsområde har påtalat beteendet. Avslutningsvis

konstaterar Murthy att hatretorik borde motverkas på flera olika sätt. Vid sidan om kriminalisering av hatretorik inom ramarna för en rättvis juridisk process, kunde regeringen också förbjuda innehåll, utnyttja sig av rapporteringsmekanismer och uppmuntra medborgarna att informera om hatretorik och fake news.

Det finns redan lagar i Indien med syftet att hindra sammandrabbningar mellan etniska och religiösa samfund. Dessa lagar stiftades så att medborgarna kan yrka på straff mot vem som helst som varit respektlös mot den målsägandes "religion, boning, språk, kast, samhälle eller med hänvisning till vilken orsak som helst". Faktum att det inte finns en juridisk definition på hatretorik i Indien. Det luddiga språkbruket inom den brottslagstiftning som syftar till att förbjuda spridandet av hat, innebär att det uppstår missbruk och överreaktioner. ●

HATRETORIK I SYDAMERIKA: EN ÖVERBLICK

Auli Leskinen

Auli Leskinen är doktor inom latinamerikansk forskning, samt journalist och författare som har specialiserat sig på latinamerikansk jämställdhetsforskning

Enligt FN:s ekonomiska kommission för Latinamerika och Karibien (ECLAC) bodde det år 2020 över 652 miljoner människor i Latinamerika och Karibien. Samtidigt uppskattade mobiloperatörer att ländernas mobila datatrafik skulle öka med i genomsnitt 25 % under covid-19 pandemin. Mot slutet av 2020 använde nästan 360 miljoner människor i Latinamerika och Karibien – d.v.s. 57% av befolkningen – bärbara apparater för att surfa på nätet.

Länderna i Latinamerika har av tradition varit klassamhällen präglade av stora ekonomiska klyftor, ojämställdhet, social segregering, etnisk rasism, politisk polarisering samt av traditionell manlig maktutövning vilken lett till diskriminering av kvinnor. Auktoritära strukturer och färfaranden har vuxit fram ur regionens långa historia av kolonialism. Det är inte överraskande att den hatretorik som ses i de sociala medierna är ett uttryck för dessa strukturer.

Under kolonialtiden, samt efter att nationalstaterna förklarat sig självständiga,

har etnisk motiverad diskriminering och rasism varit vanligt förekommande fenomen, särskilt i områdena kring Anderna, Centralamerika och Mexiko. Till exempel i Guatemala ligger oftast fördomarna om ursprungsbefolkningen, kön och kvinnlighet samt de våldsamheter och hatbrott (bland annat kvinnomord) dessa föranleder, till grund för hatretoriken och diskrimineringen i landet.

I Latinamerika kan sociala medier och den hatretorik de förmedlar avgöra medborgarnas politiska beslut och påverka valresultaten. Enligt valövervakarna föregicks president Jair Bolsanaros valseger i Brasilien år 2018 av en strid ström av hatmeddelanden på Whatsapp. Under Bolsanaros valkampanj spred man via sociala medier medvetet felaktig information om röstningslokalerna samt felaktiga anvisningar om hur man skulle gå till väga att rösta på vissa kandidater.

Det finns oftast brister vad gäller internetuppkopplingarna i Latinamerika (samt hur lättillgängliga de är) som hänger ihop med frågor som kön, etnicitet och mänskors socioekonomiska ställning.

President Nayib Bukele, en populär populistisk autokrat i El Salvador, visade sig vara skicklig på att utnyttja sociala medier redan under sin första mandatperiod 2019 då han inledde en Twitter-kampanj för att avsätta samtliga tjänstemän som motsatt sig honom. Han har även uppträtt på kändisars Instagram Live-strömmar för att på så vis få uppmärksamhet för sina politiska program.

Den spända politiska stämningen i Latinamerika påverkar med största sannolikhet mängden hatretorik, och kan innebära att man lättare tar till våld för att lösa konflikter. Den latinamerikanska politiken satte punkt för år 2019 i exceptionellt våldsamma tecken. De mänskliga rättigheternas ställning i ett flertal länder försvagades avsevärt. I Chile, Colombia och Bolivia organiserades en våg av massdemonstrationer vars like inte har skådats sen kalla kriget. Under de senaste åren har flera länder i regionen strävat mot att begränsa hatretoriken med hjälp av lagstiftningen, men det har visat sig vara en långsam process.

Antingen har sammanställningen av lagarna dröjt eller avbrutits totalt. Luddiga definitioner av vad som ska anses vara hatretorik har skapat ett dödläge. Rådande lagstiftning har använts på felaktiga grunder för att till exempel stärka censuren (här kan nämnas bland annat Venezuelas lag mot hatretorik och lagen mot terrorism i Nicaragua). Venezuela tog i bruk en drastisk lag mot hatretorik år 2020 för att på så vis kväsa presidenten Nicolas Maduros politiska motståndare. Lagen i fråga visade sig vara Maduros främsta sätt att tysta oppositionen, särskilt den som verkade på sociala medier.

Med det sagt kan sociala medier ibland även rädda mänskoliv och avslöja våldsdåd. Det finns oftast brister vad gäller internetuppkopplingarna i Latinamerika

I Latinamerika kan sociala medier och hatretoriken de förmedlar avgöra medborgarnas politiska beslut.

(samt hur lättillgängliga de är) som hänger ihop med frågor som kön, etnicitet och mänskors socioekonomiska ställning.

Alla har inte samma möjligheter att ta del av de digitala hjälpmedel som finns till för dem som lever med familjevåld. Det samma gäller information om sexualvården och förlossningsvården. Situationen förvärrades ytterligare då man år 2020 gick in för utgångsförbud och rörelserestriktioner i hopp om att motverka pandemin, beslut som resulterade i att samhällsservicen i fråga blev ännu mer otillgänglig. Där staternas metoder fallerat har människorättsaktivister och medborgarorganisationer tagit ansvar för att förmedla information och hjälpa de som utsatts för övergrepp.

Samtidigt har dylika organisationer lidit som en konsekvens av den könsdiskriminering och de sexuellt motiverade övergreppen som förekommer på digitala plattformar. Medborgarorganisationer har utsatts för bland annat phishing och doxing. Organisationsledare, kvinnorrättsaktivister och organisationer som arbetar med frågor kring HBTQI+ som figurerat i offentligheten har bemötts med olaga hot. ●

HATRETORIK I EUROPA: EN ÖVERBLICK

Reeta Pöyhtäri

Reeta Pöyhtäri är doktor i samhällsvetenskap samt medieforskare som undersöker yttrandefrihet, hatretorik och trakasserier i digitala miljöer

Oberoende av om det förekommer på eller utanför nätet har hatretoriken klassats som en avsevärd anledning till oro av både Europarådet (COE, 47 medlemsländer) och den Europeiska unionen (EU, 27 medlemsländer år 2021). Man anser att hatretoriken i Europa äventyrar både samhörigheten och rättsstatsprinciperna i det demokratiska samhället, samt utgör ett hot mot tryggheten av de mänskliga rättigheterna. Den anses även öka risken för oroligheter och våldsdåd. Europarådets ministerkommitté definierade i sin rekommendation R 97 (20) år 1997 hatretorik som "alla uttrycksformer som sprider, uppviglar, uppmuntrar eller berättigar etniskt motiverat hat, främlingsfientlighet, antisemitism eller annat hat som bottnar i intolerans. Detta omfattar såväl aggressiv intolerant fosterländskhet som diskrimineringen av minoriteter, migranter samt människor med invandrarbakgrund".

Definitionen i fråga har citerats friskt i internationella sammanhang, men vad den nationella lagstiftningen beträffar finns det en del variation runt om i Europa. Trots att man oroar sig för hatretorik väger rätten till yttrandefrihet tungt i Europa. Det är sällan någon döms för brottslig hatretorik.

Hatretorik har varit ett ständigt problem i Europa, särskilt den som riktas mot invandrare och etniska, kulturella och religiösa minoriteter. Den europeiska flyktingkrisen 2015 innebar att hatretoriken mot flyktingar, som nådde sin kulmen samma år, till och med hade en inverkan på andra invandrare bosatta i Europa. I sviterna av de islamistiska terrordåden som drabbat ett flertal europeiska länder sen 2004 har ilskan mot muslimer vuxit rent generellt, vilket i sin tur har lett till att man inom politiken allt oftare diskuterar integration och mångkulturalism som misslyckade fenomen i samhället. Debatterna i fråga har gett populistiska och nationalistiska ledare, som kräver en mer begränsad invandringspolitik, vatten på kvarn. Dessutom har antalet antisemitiska rörelser och högerextrema grupper ökat i vissa europeiska länder.

Ytterligare en fråga är kvinnohatet på nätet som särskilt drabbar kvinnor i offentligheten (till exempel inom politik, journalistik och forskning), men även kvinnor i allmänhet. Med det sagt utsätts även HBTQI+ -personer för allvarliga angrepp online. Människor som innehar, eller antas inneha en maktposition utsätts allt oftare för hatretorik och nättrakasserier i ett försök att försvaga deras rättigheter, förhålla deras arbete eller tysta dem.

Trots att Norden ofta ses som demokratis trygga hamn rapporterar till exempel våra poliser, domare, samt övriga tjänstemän och politiker om en stigande trend vad gäller nättrakasserier (hit hör även doxing och hundvisslande). Även journalister och samhällsaktivister har kommit med liknande besked. Av denna orsak utreder man nu ifall det behövs ny lagstiftning för att trygga vissa för demokratin grundläggande aktörers verksamhet. Covid-pandemin har medfört mer än ett virus, det har också skapat en infodemi. Man har nu fått upp ögonen för en befolkningsdel med en förkärlek för desinformation, individer som är missnöjda med och hyser starka misstankar mot offentligheten och mot kunskap. De sprider illvilligt fakta, konspirationsteorier och hatretorik i ett försök att förbrylla allmänheten och tysta makthavarna.

Det finns flera stadgar och rekommendationer där man bestyrker standarderna för mänskliga rättigheter och kommer med anvisningar för länderna i Europa för hur man kan behärska hatretoriken och stöda dess offer. Europadomstolen följer med hur europakonventionen tillämpas, inklusive frågor om hatretorik och yttrandefrihet. Förutom detta rapporterar Europeiska kommissionen mot rasism och intolerans (ECRI) om alla frågor som berör rasism, främlingsfientlighet, diskriminering och intolerans. ECRI har även publicerat rekommendationer för hur man motverkar hatretorik. Europarådet har stött en 'nej till hatretorik'-kampanj som gör det möjligt för unga och civilsamhället att delta i arbetet för de mänskliga rättigheterna och kämpa mot hatretorik. Ett flertal internationella och inhemska medborgarorganisationer samt andra aktörer strävar till att minska hatretoriens skadeverkningar. Dessutom har man inom EU vidtagit specialåtgärder på nätet med syftet att motverka hatretoriken online. Männskor bosatta i EU (514

miljoner) utgör en avsevärd del av internetanvändarna i världen. År 2019 hade 90 % av EU:s befolkning och hushåll nätuppkoppling, och 73% av privatpersonerna hade tillgång till nätet via mobiltelefon, laptop eller pekdator.

Som ett svar på den tilltagande rasistiska och främlingsfientliga hatretoriken undertecknade Europeiska kommissionen och fyra digijättar (Facebook, Microsoft, Twitter och Youtube) en uppförandekod för att motverka den olagliga hatretoriken online. Senare har även andra internätjättar förbundit sig till ovannämnda etiska riktlinjer som förpliktigar dem att radera innehåll som anses olagligt. Under den senast granskningen i slutet av 2019 uppskattar man att 90% av innehållet genomgått en bedömning inom 24 timmar från det att en anmälan gjorts, sammanlagt 71 % av innehållet som ansågs vara olaglig hatretorik har sedan raderats (jämfört med 40% respektive 28% år 2016).

Från och med 2020 finns det två viktiga lagförslag som kunde möjliggöra att EU-kommissionen granskar digitala aktörer: rättsakten om digitala tjänster (the Digital Services Act) och rättsakten om digitala marknader (the Digital Markets Act). Förutom att ge en inblick i hur företagen tar ansvar för det olagliga innehåll som förekommer på deras nättjänster samt med vilken transparens de bemöter sina användare, är syftet med dessa två lagförslag att trygga samtligas användares grundläggande rättigheter och garantera en säkrare vistelse på nätet. Det är klart att ingen enskild lag någonsin helt kommer att lösa problematiken kring hatretorik, men en bred koalition av aktörer (tillsammans med andra mjuka åtgärder) är av yttersta vikt för man ska kunna motverka fenomenet. ●

HATRETORIK OCH URSPRUNGSBEFOLK- NINGEN SAMERNA

Pirita Näkkäläjärvi

Pirita Näkkäläjärvi har specialiserat sig på frågor om samernas och andra ursprungsbefolkningars rättigheter

Det har gjorts enbart lite efterforskning i ursprungsbefolkningarnas yttrandefrihet och den hatretorik som riktar sig mot dem. Dessa ämnen har av förståeliga skäl hamnat i skymundan då man prioriterat frågor om självbestämmande och jordrättstvister. Samtliga ursprungsbefolkningarna strävar i första hand efter att få bestämma över sig själva, och vad jordrättsmålen beträffar utgör de grunden för att ursprungsbefolkningen ska klara sig som ett eget folk även i framtiden.

Yttrandefriheten går hand i hand med självbestämmanderätten. På sistone har det skett ett paradigmskifte inom den inhemska juridiken: Numera uppfattas ursprungsbefolkningen som ett folk med de rättigheter som tillfaller olika folkslag, hit hör även självbestämmanderätten. Detta innebär att ursprungsbefolkningarna borde behandlas likvärdigt med sådana folkslag som bildat statsskick. Ursprungsbefolkningarna borde också ha samma rättigheter till yttrandefrihet och möjligheten att leva ett gott liv, fria från hatretorik.

Samerna är ett arktiskt ursprungsfolk som splittrats av fyra nationsgränser (Finland, Sverige, Norge och Ryssland). Det finns bara cirka 10 000 samer bosatta i Finland.

Finlands grundlag garanterar officiellt samernas yttrandefrihet. Trots det utgör hatretoriken ett hot mot samernas yttrandefrihet i Finland. Enligt en undersökning av justitieministeriet 2016 trakasseras samerna både fysiskt och verbalt på offentliga platser i Finland. Oftast sker påhopp online. Allt som oftast är det fråga om återkommande negativa kommentarer, verbala kränkningar, trakasserier och förödmjukelser, öknamn, samt att samerna tystas ner eller begränsas vad beträffar deras möjligheter att delta i samhället.

Eftersom samerna är en liten etnisk minoritet och ett ursprungsfolk behöver de allierade. Här följer en lista som hjälper dig att identifiera den hatretorik som riktar sig mot samerna för att på så vis kunna bli en bättre bundsförvant. Listan är baserad på min magisterexamen om hoten mot samernas yttrandefrihet i Finland (London School of Economics 2017).

**Eftersom samerna är en
liten etnisk minoritet
och ett ursprungsfolk
behöver de allierade.**

✓ **Samerna tystas ner:**

Majoritetsbefolkningen försöker tydligt tysta ner samerna, särskilt på nätet. Nedtystningen är politiskt motiverad och uttrycks genom hatretorik, trakasserier och till och med mordhot. Hatretoriken har blivit ett nytt normalläge: nedvärderande eller förminskande kommentarer, mobbning och förödmjukelser leder till ett laddat diskussionsklimat med samerna i fokus. Speciellt samekvinnorna lider som ett resultat av hatretorik.

✓ **Samerna förödmjukas i media:**

Samerna beskrivs som mindre värda, mindre självständiga och jämlika deltagare i det offentliga livet än majoritetsbefolkningen. Oftast är det fråga om stereotypa framställningar med rasistiska förlagor till exempel i sketchprogram på teve, i media, resereportage eller -marknadsföring. Samerna presenteras som primitiva, smutsiga, griniga, barnsliga och nedsupna. Dessa stereotyper som sprids i media är ingen oskyldig lek, de visar minoriteten var skåpet ska stå och cementerar rådande asymmetriska maktstrukturer.

✓ **Samerna avfärdas som icke-trovärdiga:**

Man avfärdar ofta samernas åsikter utan att bedöma deras trovärdighet. Detta gäller både enskilda samer som samernas offentliga beslutande organ Sametinget. Man anklagar samerna för att vara partiska med hänvisning till deras etniska bakgrund. Politiskt aktiva samer förminskas. Samerna förväntas ha en samstämmighet likt ett politiskt parti. På så vis fråntas samerna sin rätt att tala om sådana saker som berör dem och vara experter på sina egna områden. En konsekvens av detta är att den offentliga debatten inte tar samerna på allvar, vilket i sin tur innebär att majoritetssamhället på sätt och vis kommer undan med att

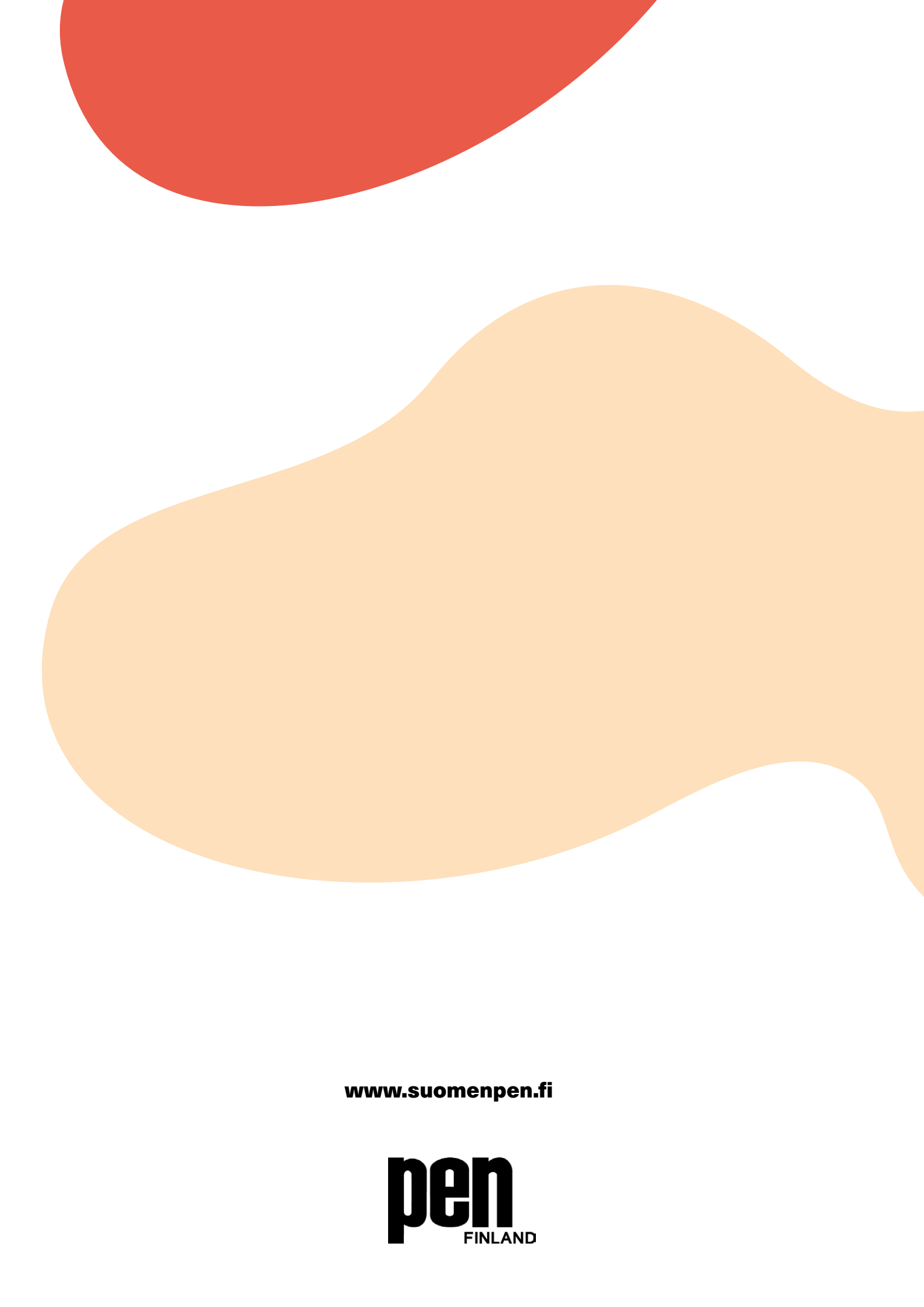
slå dövörat till då man inte behöver beakta en kultur som stämplats som mindre berättigad.

✓ **Desinformation om samerna:**

Trots att Finlands skolsystem är högt ansett har det finska samhället en mycket begränsad uppfattning om samerna. Den information som finns är oftast felaktig och bygger på populistisk och högerextrem retorik istället för äkta kunskap. Bland annat hävdar man att fjällsamerna är invandrare som utgör en elit som förtrycker och hindrar andra minoritetssamer från att delta i politiska sammanhang. I och med att dylika falska påståenden om samerna bygger på rådande fördomar framstår de som trovärdiga. Med andra ord kan man säga att desinformationen om samerna påverkar det finska samhället på ett påtagligt sätt. Majoritetssamhället i norra Finland sprider också medvetet desinformation om samerna i ett försök att försvaga deras politiska ställning.

✓ **Förstörelsen av samisk epistemologi:**

Koloniala samhällen har effektivt förstört ursprungsfolkens kunskapskällor. Så är det även i Finland där man kan tala om en karakteristisk bosättarkolonialism. Grunden till det finska samhället är en enhetligt finsk världsuppfattning som osynliggör samerna. Vad samhällsstrukturer gäller, lyser samerna med sin frånvaro i allt från utbildning till hälsovård. Trots detta har den samiska världsuppfattningen överlevt, den har till och med blivit mer synlig, speciellt på nätet. Majoritetssamhället lider ändå av såväl kunskapsbrist som bristande förståelse för samernas situation. Dessa grundläggande skillnader civilisationerna emellan, leder till kommunikationssvårigheter, och skapar en situation som i värsta fall kan utmynna i bland annat hatretorik och vredesutbrott. ●

www.suomenpen.fi

pen
FINLAND

Finlands PEN är en yttrandefrihetsorganisation för författare som grundats år 1928. Den är en del av PEN International som verkar i över 100 länder. I enlighet med sin charter strävar PEN till att främja yttrandefrihet inom litteratur och konst överallt i världen.

Postadress:
PB 84
00131 Helsingfors, Finland
info@suomenpen.fi

www.suomenpen.fi